

Nyhetsbrev om nationalparken

Nyhetsbrevet om Färnebofjärdens nationalpark utges av förvaltaren, Länsstyrelsen i Gävleborgs län, två gånger per år.

Syftet är att sprida information om aktuella händelser, som berör nationalparken.

Nyhetsbrevet sänds som gruppöförsändelse till dem som bor nära parken. Om du inte får nyhetsbrevet kan du lämna din adress till naturum i Gysinge, så ser vi till att du får brevet hemskickat till dig från och med nästa nummer.

Nyhetsbrevet finns även att hämta vid naturum i Gysinge.

Nationalparksförvaltningen

Länsstyrelsen i Gävleborgs län
801 70 Gävle
Tel. 026-17 10 00

Kontaktperson
Jonas Lundin
Tel. 026-17 12 53
jonas.lundin@x.lst.se

• **Platskontor**
Naturum, Färnebofjärden
Gysinge Bruk
810 21 Gysinge
Kontaktperson
Anna Jansson
Tel/fax 0291-47 10 42
Mobil 070-508 43 32
anna.jansson@x.lst.se

• **Hemsida**
www.farnebofjarden.se

Vill du besöka oss på kontoret är det bra om du ringer först, så att vi finns på plats.

Länsstyrelsen
Gävleborg

Färnebofjärden

NYHETSRETT FRÅN FÄRNEBOFJÄRDENS NATIONALPARK

NR 1/2007 • WWW.FARNEBOFJARDEN.SE

Foto: Anna Jansson

Stad-Arvid. Lena Jarlgård berättar om Stad-Arvids stuga och livet i Tyttboområdet vid en guidning den 6 maj.

Hon för historien vidare

Vill du uppleva vildmark och njuta av stillheten vid vattnet, då ska du besöka Tyttbo vid nedre Dalälven. Där möts fyra län bland forsar och strömmande vatten. Och där finns många spår efter flottning, fiske och kolning.

Lena Jarlgård är uppvuxen sex kilometer från Tyttbo. Hennes pappa körde häst i Tyttboskogen. Nu jobbar hon som naturbevakare i Tinäs- och Tyttboområdet. Hon driver även Vildmarkscampingen och sköter fors-fiskeområdet vid Tyttbo åt Sportfiskarna.

I arbetet ingår att planera så att fisket i forsarna fungerar med skötsel och fiskeutsläpp. Som naturbevakare går hon stigarna och vandringslederna i Tinäset och Tyttbo för att kontrollera att de är i bra skick. Hon ser till att det finns ved vid vindskyddena och att allt är som det ska med stugorna i området.

Dessutom är Lena Jarlgård en omtyckt guide, som gärna berättar hur det såg ut förr.

– Här har folk slitit och levt på jord- och skogsbruk, fiske och kolning, säger hon. Det finns otroliga lämningar från kolningen.

Kolet som milades i trakten forslades sedan till Sala silvergruva, Gysinge och Söderfors. Lena kan berätta många historier om originella människor som Stad-Arvid. Han var den siste som bodde kvar i området och kunde vattnen i fjärdarna och forsarna utan och innan.

– Det finns så många historier om honom som jag skulle vilja skriva ner. Annars glöms de lätt bort.

För dem som söker sig till Tyttbo idag handlar det framförallt om att komma ut i naturen och uppleva stillheten vid vattnet. Många besökare är sportfiskare. Området är också omtyckt av fågel-skådare och av vandrare.

– Alla som kommer hit pratar om att det är så fina naturupplevelser. Här tar vägen slut, det är bara att ta det lugnt och njuta, säger Lena Jarlgård.

Marita Gustavsson

Vattendramatik

▼▲▼ I januari var det stor dramatik när vattnet frös i forsarna. Vattennivån steg och flera byggnader var hotade.

Sidan 2

Nytt på naturum

▼▲▼ Naturum i Gysinge utvecklar och breddar sin verksamhet med många nya aktiviteter.

Sidan 3

Har du vunnit?

▼▲▼ På baksidan finns rätta svaren i tipstävlingen från förra nyhetsbrevet. Där finns också namnen på vinnarna.

Sidan 4

Vattenföringen ska utredas

▼▲ Vattenföringen i nedre Dalälven är en fråga som kommer upp i skiftande sammanhang; naturvård, fiskefrågor, myggdiskussioner, kulturmiljö och vattenkraft.

En ansökan om ekonomiskt stöd för att se över vattenföringen i nedre Dalälven har skickats in till Naturvårdsverket. Bakom skrivelsen står Länsstyrelserna i Gävleborg, Dalarna, Västmanland och Uppland samt flera andra intressenter.

Naturvårdsverket anser att frågan är viktig och har beviljat pengar till en projektanställd som ska jobba med att se över vattenföringen och arbeta fram ett förslag på hur det kan fungera bättre än idag. Förhoppningen är att den projektanställda ska vara rekryterad och påbörja sitt arbete före sommaren. Projektet ska fortgå under ett år.

Anna Jansson

Mötesplats med många aktiviteter

▼▲ Gröna Kunskapshuset ligger på Östahalvön invid Färnebofjärdens nationalpark. Det är en naturlig mötesplats där du kan:

- besöka vårt upptäckarrum
- njuta av Jan Storms nya fotoutställning (fr o m v 27)
- lära om naturens mångfald
- få information om Färnebofjärdens Nationalpark och andra besöksobjekt
- delta i guidade turer, bl a kanotturer i bäverland
- få information om vandringsleder
- hyra kanoter och cyklar
- boka ett seminarierum
- förlägga företagsmöten och kombinera dem med våra aktiviteter
- som är lärare delta i lärarfortbildningar
- som är lärare finna olika aktiviteter för din klass.

Öppetider

- 9-10, 16-17 juni: kl 11-15
- 25 juni-12 augusti: kl 11-15
- 18-19, 25-26 augusti: kl 11-15

Övriga tider och förfrågningar, telefon 0292-432 60.

Mer information och månadsaktiviteter finner du på vår hemsida www.gkh.se.

Inga-Britt Persson

Dramatik när vattnet steg i Gysingeforsen

Foto: Anna Jansson

Högt vattenstånd. I januari var vattenståndet så högt i Gysinge att flera byggnader fick vattenskador.

Vattnet i Gysingeforsarna och Sevedskvarn frös i januari när temperaturen sjönk. Det gjorde att vattenståndet runt Gysinge ökade dramatiskt. Den 29 och 30 januari var det så högt att räddningstjänsten tog över ansvaret för situationen.

För att vattnet inte skulle stiga och dränka Gysinge vallades Gysinge bruk in. Turistbyrån och affären fick ändå in vatten, så golven blev förstörda och måste renoveras. Bron över till lilla ön utanför naturum ligger vanligtvis en bra bit ovanför vattnet. Nu steg vattnet upp mot bron och närmade sig också huset där naturum är inrymt.

Det började med att personalen vid naturum höll extra koll på vattennivån. Under lördagen ringde de konstruktören av bron för att kontrollera om den skulle klara en översvämning.

Hotad bro. Bron över till lilla ön ligger normalt högt ovanför vattenytan.

Bron var det dock inte någon fara med. Där- emot blev vattennivån så hög att vattnet började fors in bakom turistbyrån och in på torget i Gysinge. Då kallades räddningstjänsten in och tog över ansvaret.

Räddningstjänsten lade sandvallar mot vattnet ovanför bruket. De började också fundera på hur de skulle kunna få bort isen från forsen, eftersom den hindrade vattnet från att rinna iväg.

Övervägde att spränga

För att underlätta vattenpassagen grävdes den lilla kanalen nedanför naturum ur med grävmaskin. Men det påverkade inte vattennivån så mycket. Ett alternativ var då att spränga bort is ur forsen. Men vädrets makter var med oss. Under eftermiddagen den 30 januari började stora sjok is släppa från forsen och vattnet kunde passera. Faran var därmed över för Gysinges del.

Räddningstjänsten informerade berörda kommuner nedströms om att det var stora vattenmängder på väg ner. Som tur var blev det inte så höga nivåer nedströms som det varit i Gysinge, eftersom det var större områden som tog emot vattenmassorna.

Anna Jansson

VATTENMÄTARE VISADE HÖG NIVÅ

▼ När forsarna i Gysinge och Sevedskvarn frös i vintras stoppades vattnet upp så mycket att det syn- tes på mätaren i Ista hur vattennivån steg. På två dygn steg nivån med 15 cm, från 56,23 meter över havet till 56,38.

Genom ett väderomslag släppte isen i forsarna och vattennivån började sakta sjunka igen.

Holkar och fåglar. Under april har naturum bland annat arrangerat en fågelholkbyggardag och flera fågelutflykter.

Foto: Kalle Nyremo

Naturum utvecklar och breddar utbudet

I fjol erbjöd naturum många populära aktiviteter. Inför årets sommarsäsong breddas och utvecklas nu programmet ytterligare.

En nyhet för i år är en tipspromenad en helg varje månad under hela året. Varje tipspromenad har ett tema och frågorna är av varierande svårighetsgrad. Barn upp till tolv år deltar gratis och vuxna betalar 5 kr. Första pris är en bok, andra och tredje pris utgörs av naturums egna magnetiska bokmärken.

När vi bjöd in till ugglekväll visade det sig att intresset för att lyssna på ugglor var väldigt stort, så ytterligare en ugglekväll arrangerades. Tyvärr var det snudd på stormvarning då ugglekvällen skulle äga rum, vilket gjorde att den fick ställas in. April bjöd också på en fågelmorgon samt en fågelholkbyggardag. Inför nästa år utlovar vi fler populära ugglekvällar.

Öppet varje dag från april

Från och med **april** är naturum öppet varje dag klockan 10-17. I **maj** arrangeras två bäversafaris (redan fullbokade!), tipspromenad (lördag och söndag 19-20/5), fjärilskådning (söndag 20/5), båtturer (lördag 26/5) samt ett föredrag kombinerat

med en lätt exkursion om naturvårdsbränning och skötsel av skyddad natur (söndag 27/5).

Juni månad kommer att bestå av gäddfiske (lördag 2/6), båtturer och tipspromenad (lördag och söndag 9-10/6), blomstervandring (söndag 17/6), prova på dag med fiske och flugbinding mm (söndag 24/6) samt en bruksvandring (lördag 30/6).

Nya båtturer

I **juli**, som är vår besökstaste månad, kommer naturum att erbjuda aktiviteter varje dag klockan 14.00. Förra årets båtturer var mycket uppskattade och därför blir det båtturer även i år varje fredag, lördag och söndag under hela juli månad. Lördag och söndag 21-22/7 ordnas tipspromenad igen.

Augusti inleds med firande av Ängens dag söndag 5/8, då vi förhoppningsvis ska ha en slåtterdag. Därefter följer en fladdermuskväll (lördag 11/8), "Äventyr på älven" (söndag 19/8), tipspromenad (lördag och söndag 25-26/8) samt en bäversafari (onsdag 29/8).

Jessica Berg

Vill du veta mer om aktiviteterna? Ring oss på 0291-47 10 40 eller surfa in på vår hemsida; www.farnebofjarden.se.

Katastrof inledde årets örnräkning

Den 20:e örnräknings-säsongen inleddes med en katastrof. Precis vid första köttutlägget i slutet av november började vattnet på myren stiga.

I vadarstövlar besöktes gömslet den 2 december. Vattennivån var då en bra bit över knähöjd och det kunde konstateras att köttet "drunknat". Därefter lades kött på en bergknalle i närheten där de örnar som vågade sig dit åt. Någon räkning kunde inte ske.

Från och med de sista dagarna i december kunde kött åter läggas ut på myren, då vattnet frusit till is. I början var det mycket vanskligt. Det halkades hit och dit bland is som bar och is som brast. Sådana här problem har aldrig tidigare drabbat örnräkningen under de tjugo åren.

17-åring äldsta örnen

Fortsättningen blev lyckad då 55 ringmärkta havsörn och en ringmärkt kungsörn avlöstes. Omkring 60 procent av de besökande havsörnarna var ringmärkta, vilket betyder att omkring 90 olika havsörnsindivider besökt åteln. Minst sex olika kungsörnsindivider sågs.

Samma havsörnschante som förra säsongen blev även denna säsongens äldsta och är nu 17 år gammal. Den ryska havsörnschontan, ringmärkt som unge på Kolahalvön 1997, gästade också åteln denna säsong. Fortfarande är det oklart om hon återvänder till Kolahalvön under sommaren eller om hon blir kvar i Sverige. Den ringmärkta kungsörnen märktes som bounce i finska Lappland 2002.

Annat som uppehöll sig vid åteln var duvhökar, sparvhök, ormråkar, korpar, kråkor, skator, kajor, nötskrikor, havstrutar, gråtrutar och en räv.

Inez Mauritzon och Annelore Simon

En av Färnebofjärdens praktfulla örnar "fångad" i tubkikaren.

Foto: Anna Jansson

NOTERAT – Nytt innehåll i montrarna • Hus 106 renoveras • Öringsmatning

▶ På gång-montrar

De två På gång-montrarna i övervåningen på naturum har nu fått nytt innehåll. I den ena kan man betrakta 62 olika fjärilsarter som man kan finna i Gästrikland. I den andra montern informerar vi om

en inventering av fisken asp som just nu utförs i nedre Dalälven.

▶ Hör- och filmsal i grannhuset

Hus 106, grannbyggnaden till naturum, håller på att renoveras. Där får naturum under sommaren

en hör- och filmsal med plats för 60 personer samt en laborationslokal.

▶ Mata öringarna

Nu har nya öringar anlät till vår inomhusbassäng. Hjälp oss att mata dem varje dag kl. 13.

Foto: Anna Jansson

Nya på jobbet. Karin Jakobsson och Ingvar Westman har fått nya jobb.

Karin Jakobsson är nyanställd som naturumsvård och förvaltare vid nationalparken. Hon är biolog och kommer närmast från Länsstyrelsen i Gävle, där hon arbetade med åtgärdsprogram för hotade arter.

Färnebofjärden är något unikt för Sverige anser hon.

– Det är en dröm att få jobba så här varierat med information och förvaltning.

I Karins arbetsuppgifter ingår både receptionsarbete, guidning i naturum och administrativt arbete inom parkförvaltningen.

– Jag kommer att vara ute också när det behövs, säger hon. Det är ett jättespännande jobb.

Karin Jakobsson berättar att en ny föreläsningssal håller på att byggas i en angränsande byggnad för naturums del. Skolverksamheten kommer i och med det att utvecklas.

– Det känns roligt och är något jag ser fram emot.

Ingvar Westman, som arbetat vid Färnebofjärdens nationalpark en tid, har nu fått en fast tjänst på länsstyrelsen och kommer att jobba både i nationalparken och i naturreservat i närheten. Kontoret finns i naturum i Gysinge.

Ingvar Westman har bland annat arbetat med tillsyn, fiske och guidningar för nationalparken, Nedre Dalälven och Westmannaturism. Från början är han snickare, vilket han har nytta av även i sitt nya arbete.

– Ibland jobbar jag själv med byggnaderna i nationalparken, ibland anlitar vi entreprenörer.

Att köra ut ved till vindskydden och att guida besökare ingår också i jobbet. Liksom att se till att stigarna och vägarna är i bra skick.

– Just nu planerar vi bränningen i sommar som bäst, säger han.

Gruppförsändelse till hushåll

Svanenmärkt trycksak på 100% returpapper

Produktion: Journalistgruppen Media 21 Tryck: Arkpressen maj 2007

AVSÄNDARE:

Länsstyrelsen
i Gävleborgs län
801 70 Gävle

Skogsbrand gynnar arter

Foto: Anna Jansson

Skogen brinner. För att gynna växt- och djurarter som är beroende av bränder ska vissa delar av skogen i Tinäset eldas. Bilden är tagen vid en liknande bränning i Jämtland.

Sveriges riksdag har beslutat om en samlad miljöpolitik för ett hållbart Sverige. Det övergripande målet är att kunna överlämna ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta till nästa generation.

Ett av de 16 nationella miljömålen är Levande skogar, som Skogsstyrelsen i samverkan med länsstyrelserna ansvarar för. Brand har en viktig roll i bevarande, restaurering och skötsel av skogen. Länsstyrelsen har alltså regeringens uppdrag att bränna skog. Men varför finns egentligen brand med som en skötselåtgärd?

Brand är en viktig ekologisk process och en del av den naturliga dynamiken i skogslandskapen. Men vi människor har varit så duktiga på att bekämpa naturliga bränder att många brandberoende arter och brandstörningsberoende naturtyper är på väg att dö ut. Naturvårdsverket har därför satt upp mål för naturvårdsbränningar:

- Arter och naturtyper som är beroende av brandstörningar ska ha gynnsam bevarandestatus (överleva långsiktigt) på regional och nationell nivå senast år 2030.

- Den gynnsamma bevarandestatusen upprätthålls kontinuerligt genom naturvårdsbränningar.
- Naturvårdsbränning genomförs i alla de skyddade områden och Natura 2000-områden där detta finns inskrivet i skötsel- och bevarandeplaner.

I skötselplanen för Färnebofjärden finns brand med som en skötselåtgärd och det är i Tinäset som de flesta brandberoende arterna är funna.

Visst finns det mycket funderingar kring bränning och andra åtgärder som naturvärden håller på med. Från nationalparkförvaltningens sida vill vi gärna ge mer information kring branden i Tinäset specifikt och om brand som en av många skötselåtgärder.

Anna Jansson

INFORMATIONSMÖTE 27 MAJ

▼ Den 27 maj är alla välkomna till naturum för att lyssna på länsstyrelsens personal som berättar om de åtgärder som görs i skyddade områden. Dessutom finns möjlighet att ställa frågor. Det blir även guidning. Observera att **förhandsanmälan** krävs. Ring naturum, tel 0291-47 10 40, för mer information.

Rätta svaren i tipstävlingen

De rätta svaren i tipstävlingen i förra nyhetsbrevet är:

- Tre arter observerades på naturums fladdermuskväll.
- Det ska brännas i Tinäset under 2007.
- Talg hängs ut för att hjälpa den vitryggiga hackspetten.
- Vid Gröna Kunskapshuset odlas vallmo i allmogeåkern
- Svämskog röjs för att många hotade arter behöver den miljön.

Vinnarna i förra numrets tipstävling var:

Jan Johansson, Sala, Mats Pettersson, Tärnsjö, Sune Johansson, Tärnsjö, E. Bengtsdahl, Sollentuna, Owe Juhlin, Tärnsjö, Erik Larsson, Möklinta, Gunbritt Hedberg, By Kyrkby, Gustav Wikström, Gävle, Mats Abrahamsson, Möklinta och Margareta Andersson, Österfärnebo.

Pristagarna får boken Under ytan i Färnebofjärden som pris. Grattis!